

REGIONŲ KULTŪROS PLĖTROS 2011–2020 METŲ PROGRAMA

I. ĮŽANGA

1. Regionų kultūros plėtros programos (toliau – programa) parengimo paskirtis – nustatyti regionų kultūros plėtros prioritetines kryptis, sudaryti sąlygas kultūros prieinamumui ir sklaidai, didinant regionų patrauklumą vietos bendruomenėms, investuotojams, turizmui.

2. Teisinį šios programos pagrindą sudaro Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (Žin., 2000, Nr. 66-1987; 2002, Nr. 123-5558), Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 53-1292; 2003, Nr. 59-2638), Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 51-1245; 2004, Nr. 120-4431), Lietuvos Respublikos kultūros centrų įstatymas (Žin., 2004, Nr. 120-4435), Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas (Žin., 1999, Nr. 82-2414), Lietuvos Respublikos teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymas (Žin., 2004, Nr. 96-3523; 2006, Nr. 48-1698), Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas (Žin., 1996, Nr. 84-2002; 2010, Nr. 137-7002), Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. birželio 30 d. nutarimas Nr. XI-977 „Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo“ (Žin., 2010, Nr. 80-4152).

3. Programa atitinka 2010 m. gegužės 10 d. Europos Tarybos išvadose dėl kultūros reikšmės regionų ir vietos vystymuisi išdėstytus tikslus ir Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikato „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (KOM (2010) 2020 galutinis) (http://ec.europa.eu/lietuva/abc_of_the_eu/duk/europe_2020/index_lt.htm) tikslą siekti integracinio augimo – didelio užimtumo ūkio, kuriame užtikrinta ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda, bei skatinimą stiprinti Europos turizmo sektoriaus konkurencingumą.

Remiantis 2010 m. gegužės 10 d. Europos Tarybos išvadamis dėl kultūros reikšmės regionų ir vietos vystymuisi (2010/C 135/05) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:135:0015:0018:LT:PDF>), būtina stiprinti kultūros vaidmenį integruotoje vietos ir regionų vystymosi politikoje, įskaitant infrastruktūrą, miestų atgaivinimą, veiklos įvairinimą kaimo vietovėse, paslaugas, verslumą, turizmą, mokslinius tyrimus ir inovacijas, žmogiškojo kapitalo vystymą, socialinę aprėptį ir tarpregioninį bendradarbiavimą. Išvadose minimos šios prioritetinės regionų kultūros politikos sritys: kultūros integracija į vietos ir regionų vystymosi politiką, palankios aplinkos aktyvesniam kultūros ir kūrybinės pramonės, ypač mažų ir vidutinių įmonių, vystymui vietos ir regionų lygiu skatinimas, kultūros reikšmės tvariam turizmui didinimas,

kūrybiškumo švietimo ir mokymo srityse skatinimas, kad būtų ugdomi nauji gebėjimai, kuriais gerinamas žmogiškasis kapitalas ir prisidedama prie socialinės sanglaudos, tarptautinio, tarpvalstybinio ir tarpregioninio kultūrinio bendradarbiavimo skatinimas.

4. Europos Komisijos užsakymu 2010 m. atliktame tyrime apie kultūros indėlį į vietinę ir regioninę plėtrą, remiantis Struktūrinių fondų panaudojimo praktika, išskiriamos trys prioritetinės sritys, kuriose kultūra prisideda siekiant ES Struktūrinių fondų tikslų: kultūra didina valstybių narių, regionų ir miestų patrauklumą, skatina inovacijas, verslumą ir žinių ekonomikos plėtrą, padeda kurti daugiau ir geresnių darbo vietų.

5. 2010 m. įvykus apskričių administracijų reformai Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 12 d. nutarimu Nr. 1166 (Žin., 2010, Nr. 99-5120) pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 1445 „Dėl Regionų kultūros plėtros 2008 – 2012 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2008, Nr. 4-134), kurį įgyvendinant buvo pradėtos įtvirtinti administracinės, finansinės ir teisinės sąlygos regionų kultūros plėtrai. Panaikinus apskričių viršūninkų administracijas, neliko ir administracinių kultūros padalinių apskrityse, pripažinti netekusiais galios šiems padaliniais ir jų funkcijoms vykdyti parengti teisės aktai. Iškilio būtinybė patikslinti regionų kultūros plėtros kryptis, akcentuojant kultūrą kaip labai svarbų socialinės ir ekonominės plėtros veiksnį.

6. Programa įgyvendinama trimis etapais – 2012-2014 m., 2015-2017 m. ir 2018-2020 m. Pirmajam ir antrajam etapui baigiantis bus atliekamas tarpinis vertinimas, kurio rezultatai remiantis bus numatomos kito etapo įgyvendinimo priemonės ir, esant reikalui, koreguojami tikslai.

7. Programą sudaro skyriai, programos strateginis tikslas, tikslai ir uždaviniai; programos priede pateikiami programos įgyvendinimo priemonės, vertinimo kriterijai bei siekiamos jų reikšmės.

8. Šioje Programoje vartojamos sąvokos:

Regionas – šioje programoje suprantamas taip, kaip jis apibrėžiamas Regionų plėtros įstatymo 5 straipsnyje.

Regionų kultūra – regionų gyventojų kuriama ir puoselėjama kultūrinė aplinkos bei joje vykdomos kultūrinės veiklos visuma, atspindinti etninį, kalbinį, istorinį, kultūrinį regionų savitumą ir tradicijas bei sudaranti prielaidas šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkančių kultūrinių ir socialinių kompetencijų ugdymui regionuose.

Regioninė kultūros politika – valstybės, savivaldybių institucijų ir joms pavaldžių kultūros įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir verslo veiklos koordinavimo, koncentravimo, partnerystės, vietinės plėtros skatinimo politika, kuria siekiama tolygiai ir kryptingai plėtoti kultūrą regionuose, stiprinti jos vaidmenį regionų socialiniame ir ekonominiame gyvenime.

Regioninė kultūros plėtros programa – programa, kurios tikslai, uždaviniai ir įgyvendinimo rezultatai užtikrina valstybės regioninės kultūros politikos įgyvendinimą, apima regiono (regionų) plėtros reikmes, siejasi su kultūros paslaugų teikimu regionų gyventojams. Gali būti parengiamos ir įgyvendinamos tikslinės regioninės kultūros plėtros programos, skirtos atitinkamai kultūros ir meno veiklos, kultūros paveldo sričiai, istorinio, etnografinio regiono tradicijoms puoselėti, regiono gyventojų socialinių grupių kultūriniais, socialiniams, ekonominiams ir ugdymo poreikiams tenkinti.

Regiono kultūros įstaiga – vienoje ar keliose apskrityse ir savivaldybėse veikianti kultūros ir meno įstaiga, kurios veiklos tikslai, uždaviniai ir funkcijos atitinka valstybės regioninę kultūros politiką.

Kultūros specialistas – asmuo, įgijęs kurią nors kultūros ir meno srities (bibliotekininko, chorvedžio, choreografo, režisieriaus, kultūros vadybininko, muziejininko ar kitą) kvalifikaciją arba dirbantis kultūros, meno ir kūrybinių industrijų srityje.

Kultūros ir/ar meno įstaiga – viešasis juridinis asmuo, vykdamas atitinkamuose įstatymuose apibrėžtą kultūros ir meno (bibliotekų, muziejų, kultūros centrų, teatrų, koncertinių įstaigų, dailės galerijų ir panašiai) veiklą.

Kultūrinis kapitalas – asmens žinios, gebėjimai, išsilavinimas ir kiti privalumai, didinantys jo veiklumą.

Socialinis kapitalas – socialinių ryšių tarp asmenų ir visuomenės grupių bei institucijų visuma, lemianti požiūrį į bendradarbiavimą ir bendrus tikslus, pasitikėjimą ir tarpusavio sąveiką.

Žmogiškasis kapitalas – sukauptos, formuojamos ir sistemingai atnaujinamos žinios, įgūdžiai, mokslumas, gebėjimai, motyvacija ir sveikata bei kitos savybės, kurios kiekybiškai ir kokybiškai didina asmens, organizacijos ar regiono produktyvumą ir konkurencingumą.

Menininkų rezidencija – vieta, kurioje yra sudarytos sąlygos menininkui laikinai apsigyventi ir kurti.

9. Kitos šioje Programoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

II. STRATEGINIS TIKSLAS, TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

10. Strateginis programos tikslas – sudaryti sąlygas regionuose žmogaus kūrybinei raiškai ir visapusiškai asmenybės raidai, kultūros įvairovei, sklaidai ir prieinamumui, kaip regiono socialinės ir ekonominės pažangos pagrindui, ugdyti pilietinę savimonę, puoselėjant regionų išskirtinumą ir patrauklumą.

PIRMAS TIKSLAS: Gerinti kultūrinės aplinkos ir paslaugų kokybę, prieinamumą regionuose, didinti jų patrauklumą vietos gyventojams, atvykstantiems svečiams ir turistams.

11. Situacijos analizė:

11.1. Kultūros išteklius regionuose sudaro kultūros įstaigų infrastruktūra (materialinė bazė), žmogiškasis kapitalas, istorijos ir kultūros paveldo objektai. Darnus šios visumos veikimas priklauso nuo šalies ekonominių, socialinių, demografinių veiksnių: nestabili šalies ekonominė finansinė padėtis neigiamai veikia materialinės bazės, specialistų rengimo ir darbo sąlygų pokyčius. Mažėja gyventojų kaimo vietovėse – 2011 m. sausio 1 d. Statistikos departamento duomenimis kaime gyveno 1072,4 tūkst., (nuo 2009 m. sumažėjo 27,1 tūkst.) mieste – 2172,0 tūkst. žmonių (68,6 tūkst.), ryški visuomenės senėjimo tendencija. Į šiuos veiksnius būtina atsižvelgti prognozuojant kultūros procesus regionuose, nustatant finansavimo prioritetus, optimizuojant kultūros įstaigų tinklą.

11.2. Regionuose suformuotas savivaldybių kultūros įstaigų tinklas, kurį sudaro kultūros centrai (190 juridinio asmens teises turinčių centrų ir 415 jų filialų, 161 įstaiga, atliekanti kultūros centro funkcijas), viešosios bibliotekos (60 juridinio asmens teises turinčių įstaigų ir 1211 filialų ar kitų struktūrinių vienetų), 61 muziejus (juridinio asmens teises turintys kraštotyros ir memorialiniai muziejai). Centralizuotas paslaugas (projektų ir programų koordinavimo, duomenų bazių prenumeratos, kvalifikacijos plėtros, tarpbibliotekinio skolinimo ir kt.) savivaldybių viešosioms bibliotekoms teikia Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, regionų lygiu – 5 apskričių viešosios bibliotekos. Panaikinus apskričių muziejus, savivaldybių muziejų metodinio centro funkcijas vykdo 4 nacionaliniai ir 16 respublikinių muziejų. Kultūros veikla vyksta 1243 bendruomenių centruose. Profesionalaus meno sklaidą vykdo 2 nacionaliniai, 11 valstybinių, 11 savivaldybių, 14 privačių teatrų; 1 nacionalinė, 7 valstybinės, 10 savivaldybių ir 1 privati koncertinė įstaiga. Kino sklaida vyksta 19 kino teatrų ir 76 kino salėse, vizualaus meno sklaida vyksta 77 galerijose, parodų salėse, salonuose, studijose, meno centruose, iš jų 28 veikia Vilniuje. 2007-2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos lėšomis Švietimo ir mokslo ministerija vykdo priemonę „Universalių daugiafunkčių centrų kaimo vietovėse steigimas“, pagal kurią 2014 m.

savivaldybėse renovuotose švietimo įstaigose pradės veiklą 60 daugiafunkčių centrų. Kultūriniam renginiams panaudojamos ir kitos erdvės – bažnyčios, dvarai, kiti paveldo objektai, sodybos, stotys (autobusų, oro, geležinkelio), parkai, buvusios pramoninės erdvės ir kt.

11.3. Kultūros įstaigų ir kultūrinę veiklą vykdančių kitų darinių tinklas tankus, materialinė bazė palyginti nemoderni, jos išlaikymui skiriama apie 70 proc. visų kultūrai skiriamų lėšų. Būtina nustatyti kultūros įstaigų tinklo kriterijus, siekiant išvengti dubliavimosi, tiksliau apibrėžti kultūros įstaigų funkcijas, efektyviau naudoti valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšas.

11.4. Šiuo metu valstybės biudžeto lėšos kultūros įstaigų modernizavimui ir renovavimui skiriamos pagal 3 programas: „Kultūros centrų modernizavimo 2007–2020 metų programa“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 4 d. nutarimu Nr. 785 (Žin., 2006, Nr. 88-3470), Lietuvos bibliotekų modernizavimo 2003-2013 m. programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. 1454 (Žin., 2002, Nr. 92-3943), Muziejų modernizavimo 2007–2015 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 275 (Žin., 2007, Nr. 34-1238). Jų rezultatai – sutvarkyti 3 kultūros centrai, 28 bibliotekos, tačiau nė vieno muziejaus.

11.5. Į Kultūros centrų modernizavimo programą įtraukta 63 aukščiausios ir pirmos kategorijos kultūros centrai, vykdančys plačią kultūrinę veiklą, turintys aukštos kvalifikacijos specialistų. Numatyta rekonstruoti, kapitaliai suremontuoti šių kultūros centrų pastatus, atnaujinti materialinę bazę (baldus, inventorių, apšvietimo, garso ir scenos įrangą). Bendras lėšų poreikis šiems darbams atlikti – 380 657 tūkst. litų. Nuo 2007 m. užbaigti 3 objektai: Varėnos, Tauragės, Akmenės kultūros centrai. 2011 m. darbai vykdomi 28 objektuose už 19 859 tūkst. litų. Įvertinus kasmet skiriamų valstybės biudžeto lėšų kiekį ir užbaigtų objektų skaičių, galima daryti išvadą, kad 2020 m. Kultūros centrų modernizavimo programa nebus įgyvendinta (metams reikėtų skirti 29 mln. litų). Valstybės biudžeto lėšos, skiriant vienam objektui po 200 – 300 tūkst. litų per metus, naudojamos neefektyviai.

11.6. Įgyvendinant Muziejų modernizavimo programą numatyta sutvarkyti 3 nacionalinių muziejų 29 pastatus, 13 respublikinių muziejų 32 pastatus, 26 savivaldybių muziejų 35 pastatus (iš viso 42 muziejų 96 pastatus). Šiai dienai užbaigtų tvarkyti į programą įtrauktų muziejų pastatų nėra. Muziejų pastatų atnaujinimo darbai vykdomi 16 muziejų ir jų padalinių (8 Kultūros ministerijos, 2 Aplinkos ministerijos, 1 Krašto apsaugos ministerijos pavaldumo, 4 savivaldybių muziejuose). Iš Valstybės investicijų programos 2007-2010 metais tam skirta virš 42,5 mln. litų. 3 muziejų (Klaipėdoje, Trakuose ir Medininkuose) pastatams tvarkyti 2010-2012 m. laikotarpiui skirtas finansavimas iš ES paramos lėšų (iš viso 24,3 mln. litų).

11.7. Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003-2013 metų programos įgyvendinimas sukonzentravo pagrindines valstybės investicijas į 3 bibliotekų veiklos sritis – informacinių išteklių (knygų, vaizdo ir garso, elektroninių dokumentų ir duomenų bazių) atnaujinimą, bibliotekų veiklos procesų automatizavimą ir viešos interneto prieigos paslaugų plėtrą visoje Lietuvos teritorijoje bei pastatų atnaujinimą ir pritaikymą šiuolaikinės visuomenės informacinius poreikius ir technologijas atitinkančiai bibliotekų veiklai. Šios programos priemonės apėmė Lietuvos bibliotekų sistemos dalį, priskiriamą kultūros valdymo sričiai, t.y. apskričių ir savivaldybių pagrindines viešąsias bibliotekas bei jų filialus, Lietuvos aklujų biblioteką ir Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką.

11.8. Valstybės investicijos į viešąsias bibliotekas turėjo stabilizavimo poveikį tinklui – per dvidešimt metų (1990-2010) iš viso Lietuvoje buvo uždarytos 404 viešosios bibliotekos, iš jų trys ketvirtadaliai iki programos įgyvendinimo pradžios.

11.9. Per 2003-2010 metus užbaigti 27 bibliotekų pastatų ir patalpų atnaujinimo investiciniai projektai. Klaipėdos apskrityje – 5, Alytaus ir Vilniaus apskrityse – po 4, Tauragės ir Šiaulių apskrityse – po 3, Marijampolės, Kauno, Panevėžio ir Utenos apskrityse – po 2. Bibliotekų veiklai pritaikyti pastatai ir tinkamai įrengtos patalpos sudaro galimybes teikti naujas paslaugas visuomenei, pritraukti naujų vartotojų, kurie iki rekonstrukcijos nesinaudojo bibliotekų paslaugomis. Iš kitos pusės, pastatų kaip traukos veiksnio poveikis ribotas, kokybiškos paslaugos priklauso nuo darbuotojų kvalifikacijos ir kūrybiškumo bei informacijos išteklių kokybės bei įvairovės.

11.10. Valstybės ir savivaldybių profesionalių teatrų scenos apšvietimo ir garso įrangos modernizavimo 2008-2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 541 (Žin., 2007, Nr. 65-2523), leido modernizuoti 10 teatrų įrangą. Iš viso investuota 2 mln. 500 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų. Liko nerenovuoti 14 valstybės ir savivaldybių teatrų.

11.11. Įvertinus vykdomų kultūros įstaigų modernizavimo programų rezultatus ir siekiant išnaudoti kultūros potencialą regionų patrauklumui didinti, ekonomikos augimui, gyventojų užimtumui, darniai plėtrai skatinti, būtina:

11.11.1. atlikti regionų kultūros infrastruktūros galimybių studijas, padėsiančias sukurti integralų kultūros įstaigų tinklą bei modelius, kurie leistų racionaliai naudoti išteklius ir teikti paslaugas, atitinkančias gyventojų poreikius;

11.11.2. didinti investicijas į kultūros infrastruktūrą regionuose, panaudojant tam ir ES lėšas;

11.11.3. keisti objektų atrankos kriterijus, atsižvelgiant į apskričių ir savivaldybių specifiką, problemines teritorijas, siekiant užtikrinti regionų ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą.

11.12. Kultūros paveldas yra labai svarbus regionų kultūrinės atminties, jų savitumo ir patrauklumo šaltinis bei būtina sąlyga kultūriniam turizmui plėtoti kompleksiskai derinant regionų kultūros paveldo puoselėjimą su regionų kultūros savitumą atspindinčiomis kultūros iniciatyvomis, taip pat dalyvaujant Europos Tarybos kultūros kelių programose.

11.13. Nors ir 2004-2006 metų ir 2007-2013 metų ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpiais buvo ir yra skiriamos lėšos kultūros paveldo pritaikymo turizmui projektams, tačiau 2014-2020 metų programavimo laikotarpiu būtina sudaryti sąlygas skirti ES struktūrinių fondų finansavimą pačiam paveldo išsaugojimui, o ne tik jo pritaikymui turizmui. Tokiu būdu būtų skatinamas platesnis požiūris į kultūros paveldo svarbą regionų savitumui ir patrauklumui, siekiant pasinaudoti kultūrinio turizmo teikiamomis galimybėmis.

11.14. Regionų kultūros vystymui būtinos sistemingos investicijos į kultūros specialistų kvalifikacijos plėtrą. Savivaldybių kultūros įstaigose dirba 7816 kultūros specialistų (3059 muziejininkai, 2912 bibliotekininkų, 2888 kultūros centrų specialistai). Kultūros paveldo skaitmeninimo, elektroninių paslaugų ir informacinių sistemų kūrimo iniciatyvos keičia kultūros įstaigose dirbančių specialistų struktūrą ir formuoja naujus mokymo poreikius.

11.15. Lygiagrečiai su kvalifikacijų įgijimo ir tobulinimo sistema turi būti sukurta veiksminga kultūros specialistų atestavimo ir horizontalios bei vertikalios karjeros planavimo sistema bei tobulinamas darbo užmokesčio teisinis reguliavimas, suteikiant daugiau laisvės ir lankstumo pertvarkyti regionų kultūros įstaigų organizacines ir valdymo struktūras bei galimybių konkurencingu darbo užmokesčiu pritraukti ir išlaikyti regione aukščiausios kvalifikacijos kultūros specialistus.

12. Uždaviniai šiam tikslui įgyvendinti:

12.1. Gerinti kultūros tinklų (išteklių) išsidėstymą pagal aiškiai apibrėžtus kiekybinius ir kokybinius kriterijus regionuose, jų valdymo kokybę ir prieinamumą regionuose.

12.2. Išsaugoti ir aktualizuoti regionų kultūros paveldą stiprinant vietos kultūrinę savastį ir skatinant kultūrinį turizmą.

12.3. Užtikrinti efektyvų kultūros įstaigų valdymą, tobulinant kultūros srities teisinį reguliavimą ir finansavimo viešojo ir privataus sektorių lėšomis sąlygas.

12.4. Sukurti veiksmingą kultūros specialistų tęstinio mokymo ir atestavimo sistemą.

13. Vertinimo kriterijai:

13.1. Savivaldybių, kuriose veikia subalansuotas modernus kultūros įstaigų tinklas skaičius.

13.2. Atliktų regionų kultūros infrastruktūros formavimo galimybių studijų skaičius.

13.3. Įgyvendintų regionų kultūros infrastruktūros plėtros projektų skaičius.

13.4. Renovuotų ir pritaikytų kultūrinei veiklai regionų kultūros paveldo objektų skaičius.

13.5. Pakeistų teisės aktų skaičius.

13.6. Parengtų naujų ir atnaujintų kvalifikacijos kėlimo programų skaičius.

13.7. Kvalifikaciją patobulinusių specialistų procentas.

13.8. Savivaldybių, kuriose pritaikytos kultūros veiklos regionuose planavimo, vertinimo ir poveikio vertinimo metodinės gairės, skaičius.

ANTRAS TIKSLAS – skatinti regionines kultūros iniciatyvas ir kūrybinę raišką, didinant socialinį ir kultūrinį kapitalą regionuose, plėtojant bendruomeniškumą, pilietiškumą bei socialinę sanglaudą.

14. Situacijos analizė:

14.1. Kultūros veikla regionuose yra plati ir įvairi. Šią įvairovę sudaro savivaldybių, privačių kultūros įstaigų (kultūros centrų, muziejų, bibliotekų, teatrų, galerijų), nevyriausybinių organizacijų teikiamos paslaugos. Pateikiami duomenys iš kasmet renkamų savivaldybių kultūros įstaigų veiklos statistinių ataskaitų neapima viso kultūros vyksmo regionuose. Siekiant objektyvaus situacijos įvertinimo ir analizės, būtina tobulinti statistinių duomenų rinkimo metodiką.

14.2. 2010 m. vykdytas gyventojų naudojimosi viešosiomis paslaugomis tyrimas rodo, kad savivaldybėse teikiamomis laisvalaikio ir kultūros paslaugomis naudojasi kas antras gyventojas. Skirtumų tarp naudojimosi mieste ir kaime šiomis paslaugomis nėra, tačiau kiek dažniau jomis naudojasi didesnes pajamas turintys asmenys, labiau patenkinti – miestų gyventojai. Kultūros centruose ir laisvalaikio salėse dažniau nei kartą per metus lankosi 39 proc. gyventojų. Muziejuose ir viešosiose bibliotekose lankosi beveik visos socialinės gyventojų grupės. Tai rodo kultūros įstaigų potencialą pasiekti platų žmonių, gyvenančių ir miestuose, ir kaimuose, ratą. Iš kitos pusės, tyrimai rodo, kad socialinės atskirties grupių aktyvumui skatinti reikia papildomų priemonių ir paskatų.

14.3. Socialinės sanglaudos stoka, gyvenimo kokybės lygio skirtumai daliai visuomenės apriboja galimybes dalyvauti kultūrinėje veikloje bei gauti kokybiškas kultūros paslaugas. Bendruomenių meninė kūrybinė saviraiška įprasminama mėgėjų meno veikloje, tačiau ja užimti tik 2 proc. Lietuvos gyventojų. Ne visuose kaimo vietovėse veikiančiuose kultūros centruose yra sąlygos kūrybiškumui, socialiniams ir pilietiniams gebėjimams ugdyti, stinga modernių,

inovatyvių kultūros formų. Įvairios kultūrinės raiškos galimybių trūkumas sunkina socialinę sąveiką regionuose, silpnina bendruomeniškumą, skurdina regionų žmogiškąjį kapitalą.

14.4. Kultūros centrai, muziejai, bibliotekos vykdo edukacinius renginius ir programas, ugdančias gyventojų kūrybiškumą, tačiau į šviečiamąją, kūrybinę veiklą nepakankamai įtraukiami suaugusieji, įvairių socialinės atskirties grupių asmenys. Į bendrą šalies kultūros procesą nepakankamai integruojamos tautinės bendrijos, nepasirengta didėjančiai kitataučių gyventojų imigracijai ir jų kultūrinei integracijai.

14.5. Kultūros ministro 2008 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. ĮV-91 (Žin. 2008, Nr. 21-785) patvirtinta Profesionalaus meno sklaidos regionuose programa buvo finansuojama tik 2008 m. Jos rezultatai: 400 tūkst. Lt skirta 47 projektams, kai lėšų poreikis buvo per 4,5 mln. Lt. Trūksta dailės parodų, mažai skleidžiamas kino menas. Teatro spektakliai, klasikinės muzikos koncertai miestelių ir kaimų gyventojams neprieinami dėl aukštų bilietų kainų.

14.6. Profesionalaus meno įstaigų veikla išplėtota didžiuosiuose miestuose, tuo tarpu regionų atokiausias savivaldybes pasiekia atsitiktiniai renginiai. Profesionalaus meno įstaigų veiklos vertinime vienas svarbiausių kriterijų turėtų būti parengtų programų mobilumas į regionus. Profesionalaus meno sklaidai menkai panaudojamos netradicinės erdvės.

14.7. Skiriant valstybės biudžeto lėšas profesionalaus meno sklaidos projektams, neatsižvelgiama į projekto vykdymo vietos kriterijų. Iš 21 Lietuvoje rengiamų tęstinių tarptautinių meno renginių 8 vyksta Vilniuje, 3 Kaune, 1 Klaipėdoje, 1 Nidoje, 1 Trakuose. 2011 m. šiems renginiams paskirstyta 1,6 mln. Lt. Tik „Poezijos pavasaris“ apima visą Lietuvą ir skleidžiasi užsienyje, „Kino pavasaris“, „Scanorama“ vyksta Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje. Profesionalaus meno sklaida buvo aktyvinama remiant Profesionalaus meno informacijos centrų kūrybinę veiklą, skleidžiant geriausius Lietuvos nacionalinio meno pasiekimus, iškilių menininkų kūrybą (2008 m. skirta 370 tūkst. Lt; 2009 – 277 tūkst. Lt, 2010 m. – 0.) Reikėtų daugiau skatinti regionų kultūrinės iniciatyvas, sudarant sąlygas suformuoti regiono specifiką atskleidžiančių festivalių tinklą.

14.8. Lietuvoje įregistruota 3897 statusą turintys meno kūrėjai, iš kurių apie 70 procentų yra darbingo amžiaus, veikia 16 meno kūrėjų organizacijų, ir jų skyriai, kurių kūrybinėms programoms kasmet yra skiriama 1,3 mln. Lt. Neišnaudotos galimybės menininkų mobilumui regionuose skatinti, jų kūrybos ir meno paveldo sklaidai ir atminties išsaugojimui, ir ypač jaunų menininkų profesiniam meistriškumui vystyti.

14.9. Kultūros formų įvairovei ir intensyvumui skatinti trukdo tarpinstituciniai barjerai, į tinklo išlaikymą orientuota politika skatina kultūros įstaigų uždarumą ir konkurenciją dėl išteklių, bet ne dėl kokybės, neleidžia išnaudoti visų kultūros ir viešųjų erdvių galimybių, todėl

keistina kultūros ir kūrybinės veiklos statistikos rodiklių ir akreditavimo tvarka, būtina sieti įstaigos finansavimą su pajėgumais, atvirumu ir veiklos kokybe.

14.10. Nesuderintos kultūros ir švietimo įstaigų veiklos, vykdant neformalųjį ugdymą, kultūros įstaigos neišnaudoja visų galimybių rengdamos neformaliojo ugdymo programas. Iš kitos pusės – trūksta jų dalyvavimo neformaliojo ugdymo ir mokymosi visą gyvenimą procesuose vaidmens ir naudos supratimo bei pripažinimo, tai riboja kultūros įstaigų galimybes pasinaudoti Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo, Žemės ūkio ministerijų valdomais finansiniais ištekliais žmogiškojo kapitalo plėtrai regionuose.

14.11. Regionų kultūros įvairovę praturtino projektas „Lietuvos kultūros sostinė“, sostinėmis jau buvo Zarasų, Plungės savivaldybės, Ramygalos miestelis, 2011 m. išrinktos sostinės 2011-2013 m. Būtina tęsti šį projektą ir didinti finansavimą.

15. Uždaviniai šiam tikslui įgyvendinti:

15.1 Sudaryti regionuose vienodas sąlygas žmogui ir įvairioms visuomenės grupėms dalyvauti kultūrinėje veikloje, ugdyti kultūrinį ir socialinį kapitalą, plėtojant kultūrinės savasties gyvybingumą, kultūros formų naujumą ir įvairovę.

15.2. Plėtoti kultūros renginių ir programų mobilumą į regionus ir tarp regionų, atsižvelgiant į regionų ypatumus ir skatinant naudoti tradicines ir netradicines erdves.

16. Vertinimo kriterijai:

16.1. Parengta žmogiškojo, kultūrinio ir socialinio kapitalo regionuose raidos stebėsenos metodika.

16.2. Žmogiškojo kapitalo indekso pokyčiai.

16.3. Kultūrinėje veikloje dalyvaujančių asmenų skaičius.

16.4. Parengtų ir regionuose pristatytų renginių ir programų skaičius.

16.5. Finansuotų tautinių bendrijų projektų skaičius.

16.6. Finansuotų socialinę atskirtį mažinančių kultūros projektų ir jų dalyvių skaičius.

16.7. Inicijuotų ir finansuotų regioninių kultūrinio ir meninio švietimo projektų ir jų dalyvių skaičius.

16.8. Gyventojų, teigiamai vertinančių kultūros ir laisvalaikio paslaugų mieste ir kaime, dalis proc.

TREČIAS TIKSLAS – skatinti tarptautinį, tarpregioninį, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, sudarant sąlygas panaudoti kultūros procesus šalies ekonominei ir socialinei pažangai.

17. Situacijos analizė:

17.1. Siekiant regionų kultūros plėtros, neišnaudojamos švietimo, socialinės apsaugos ir kultūros sričių bendradarbiavimo galimybės, kultūros įstaigos ne visada atviros visuomenei, jų darbo laikas dažnai netinka jaunimui, dirbantiems gyventojams, trūksta atvirų erdvių jaunimo veiklai.

17.2. Valstybiniuose muziejuose sukaupta daug vertybių iš regionų, kurios saugomos fonduose ir nedalyvauja kultūros procese. Deponuotos jos galėtų pasklisti savivaldybių muziejuose, praturtinti jų ekspozicijas.

17.3. Iki šiol regionų kultūros procesų tyrinėjimui ir perspektyvinių prognozių nustatymui neįtrauktos aukštosios mokyklos, nepanaudojamas jų intelektualinis potencialas.

17.4. Rezultatyviai regionuose dirbančių kultūros įstaigų patirtis nepanaudojama geros patirties sklaidai, kvalifikacijos tobulinimui, palyginti nedaug kainuojančioms stažuotėms. Nėra gerosios praktikos ir naujovių sklaidos ir perėmimo mechanizmo.

17.5. Būtina vengti funkcijų dubliavimo ir jo sąlygojamo neefektyvaus paslaugų teikimo koordinuojant regioninės kultūros politikos įgyvendinimą su valstybės švietimo, regionų ir socialinės apsaugos, kaimo plėtros politikos įgyvendinimu. Pačiuose regionuose inicijuojamos vietos kultūros plėtros strategijos, taip pat kultūrinio turizmo rinkodaros strategijos padėtų suformuoti vietos gyventojams reikalingų integruotų kultūros, švietimo ir socialinių paslaugų poreikį bei efektyviai išnaudoti vietoje veikiančią kultūrinę, švietimo ir socialinę infrastruktūrą.

17.6. Europos Komisijos užsakymu 2010 m. atliktame tyrime apie kultūros indėlį į vietinę ir regioninę plėtrą teigiama, kad tik tarpusavyje susijusios, t.y. klasterius formuojančios kultūros išteklius naudojančios ekonominės veiklos gali ženkliai įtakoti regionų ekonomikos augimą, prisidėti prie regionų savitumo ir patrauklumo didinimo. Dėl tos priežasties būtina skirti dėmesį regionų vietos kultūros išteklius išnaudojančių ekonominių veiklų vystymui, skatinti jų tarpusavio sąveiką bei ryšius su kultūrine veikla.

18. Uždaviniai tikslui įgyvendinti:

18.1. Sudaryti sąlygas kultūros srityje veikiančių asmenų tarptautiniam ir tarpregioniniam mobilumui, stiprinti Lietuvos regionuose veikiančių kultūros operatorių ir lietuvių bendruomenių užsienyje sąveiką.

18.2. Skatinti regionų vietos kultūros plėtros, kultūrinio turizmo, švietimo, socialinių paslaugų integruotą teikimą, efektyviai išnaudojant vietos infrastruktūrą.

18.3. Skatinti regionų vietos kultūros išteklius išnaudojančias ekonomines veiklas, jų klasterizaciją ir sąveiką su kultūrine veikla.

19. Vertinimo kriterijai:

19.1. Bendrafinansuotų projektų skaičius.

19.2. Tarptautinio ir tarpreigioninio mobilumo projektų skaičius.

19.3. Tarptautinių kultūros projektų įgyvendinamų bendradarbiaujant su lietuvių bendruomenėmis užsienyje skaičius.

19.4. Įgyvendintų kultūrinių ir ekonominių veiklų klasterizacijos projektų skaičius.

III. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR LĖŠOS

20. Programos įgyvendinimą koordinuoja Kultūros ministerija.

21. Programos įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme atsakingiems vykdytojams patvirtintų bendrųjų asignavimų, ES struktūrinių fondų lėšų ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų.
